

ekolisty

informačný spravodaj Priateľov Zeme - SPZ

**Priatelia
Zeme**
SPZ

3 / 2009

téma: Dobrovoľná skromnosť - čo znamená a na čo je dobrá? ■

téma: Časové banky a peniaze - forma alternatívnej ekonomiky ■

Správa z Ekotábora 2009 ■

aktivistka Lenka Rusnáková: Stotožňujem sa s „Ži a nechaj žiť“... ■

ekotypy: Upleťte si doma košík z novinového papiera ■

Ekológ Milan Barlog sprevádza účastníkov tohtoročného Ekotábora lesmi v okolí Levoče. Viac na strane 8...

Obsah čísla 3 / 2009

- 03** . ZAPOJTE SA
- 04** . TÉMA: Dobrovoľná skromnosť
- 06** . TÉMA: Časová banka
- 08** . TÉMA: Ekotábor 2009
- 10** . AKTIVITY
PRIATEĽOV ZEME - SPZ
- 12** . ROZHOVOR: aktivistka Lenka Rusnáková: stotožňujem sa s „Ži a nechaj žiť“
- 14** . EKOPORADŇA: Ako sa nezasy-
pať odpadom
- 14** . EKOTIPY: Ako si upliesť košík z
novinového papiera
- 16** . VY SA PÝTATE, MY ODPOVEDÁME

Informačný spravodaj Ekolisty

Vydáva:

Priatel'ia Zeme - SPZ, Košice

Adresa:

P.O.BOX H-39, 040 01 Košice
kancelária: Alžbetina 53
tel./fax: 055 / 677 1 677
mob.: 0903 77 23 23
e-mail: spz@priatel'iazeme.sk
http://www.priatel'iazeme.sk/spz

Redakčná rada:

Ing. Ivana Plešková
Branislav Moňok
Mgr. Katarína Vrábľová
Martin Valentovič
Mgr. Hedviga Mileová
Mgr. Lenka Beznáková
grafická úprava:
Mgr. art. René Ríha

Dátum vydania:

október 2009

Foto na titulnej strane:

autor: Priatel'ia Zeme - SPZ
Ostatné fotografie, ak nie je uvede-
né inak, archív Priatel'ov Zeme.

ISSN 1335-437X

 Vytlačené na recyklovanom
papieri

Spoločnosť priateľov Zeme od februára 2005 zmenila
svoj názov na Priatel'ia Zeme - SPZ. Spolu s názvom
došlo aj k zmene loga - z pôvodného srdca s planétou
na kruhový symbol - logo medzinárodnej federácie Pri-
atel'ia Zeme (Friends of the Earth International - FoEI).

Milí priatel'ia,

verím, že ste prežili leto plné oddychu, ale aj
užitočnej práce, okorenenej nejakým veľkým
prekvapením tak ako my tu v organizácii.
Pre mňa osobne bol vyvrcholením práce
v lete náš Ekotábor. Tento rok to bol trinásť
ročník a rozhodli sme sa trochu vrátiť tema-
ticky späť. Tábor sa niesol v duchu znovu-
používania a minimalizácie. (Viac sa o tom
dočítate na ďalších stranách)

Zaujímavé pre mňa bolo pozorovať, ako
sa vedia ľudia všetkých vekových kategórií
nadchnúť napríklad pre vlastnoručnú výrobu
papieru. Potešilo ma, že sú medzi nami ľu-
dia, ktorí nevnímajú odpad len ako to nepo-
trebné, páchnuce a odporné niečo, ale doká-
žu vnímať odpad aj ako šancu dať veciam
a materiálom nový život. Voľakedy to bolo
prirodzené, ľudia nemali peniaze, aby ku-
povali stále nové veci, a tak prirodzene
minimalizovali, znovupoužívali aj recyklovali.
A ľudia boli ešte hrdí na to, že dokážu využiť
skoro všetko a že sú samostatní. Bohužiaľ,
v dnešnej spoločnosti sa viac prejavuje v ľu-
doch hrdosť na to, že „si to môžu dovoliť“.
Často to nadobúda neuveriteľné rozmery.
Ľudia sa zamotajú do zarabania peňazí tak,
že už nemajú ani čas spomaliť a vychutnať
si život.

Tak je nastavená dnešná vysokokonzumná
spoločnosť. A preto sa aj teraz, v časoch
ekonomickej krízy dokážu presadiť rôzne
nápadky, ktoré namiesto skromnosti a mini-
malizácie maximálne podporujú pokračo-
vanie v nadspotrebe a konzume. Priveľa
ľuďom uniká, že práve kolotoč stále väčšej
spotreby, produkcie, rýchlejšieho točenia
peňazí je spoľahlivý spôsob ako dostať svet
nielen do krízy, ale až k úplnému koncu na-
šeho blahobytu. My tu na „bohatom severe“
žijeme tak dobre vďaka tomu, že väčšina

ľudí na tejto planéte žije v pre nás ťažko
predstaviteľnej chudobe. Keby chceli do-
stávať všetci ľudia v Číne taký plat ako my,
vlastniť toľko vecí ako my, mať potraviny
z celého sveta ako my,... proste žiť život
na našej úrovni, tak by táto planéta skola-
bovala. A sú tu ďalšie miliardy ľudí, ktorí sa
tiež chcú mať tak ako my. Alebo ešte lepšie
ako my.

Nebojte sa, nejdem teraz strašiť tak popu-
lárnym koncom sveta v roku 2012. Nie som
jasnovidec, neviem kedy, ako a či vôbec
skončí tento svet. Ale odporúčam vám po-
zrieť sa na niektorú webovú stránku, kde sú
kalkulačky ekologickej stopy. A zaručujem
vám, že budete prekvapení, koľko planét
by bolo treba, aby všetci mohli žiť ako vy.
A to ešte nehovorím o tom, že my ľudia
potrebujeme k životu aj nejaké lesy, zeleň
a nemôžeme preto všetku pôdu využiť len
na hospodárenie.

Ako z toho bludného kruhu von? Nuž vyzera-
to, že riešením je len skromnosť v duchu
hesla minimalizuj, znovupoužívaj, recykluj.
Vo všetkých oblastiach života. A čím skôr
bude táto skromnosť dobrovoľná, tým menej
to bude neskôr bolieť. Pretože jedným som
si istý. Životný štýl bohatejšej časti sveta pri-
vedie nakoniec ľudstvo k skromnosti. Aj keď
väčšina teraz bohatých ľudí sa bude musieť
uskromniť nedobrovoľne.

Preto pamätajte, že kto sa dnes uskromní,
príspeje k lepšiemu zajtrajšku pre seba aj
ďalšie generácie. Každý deň robíme malé
rozhodnutia vo svojom živote, ktoré ovplyv-
ňujú našu budúcnosť.

Milí priatel'ia, želim vám len tie najlepšie
rozhodnutia pre našu budúcnosť.

Martin Valentovič

Pomôžte nám s novým projektom v materských školách

Priatelia Zeme – SPZ spustili v júli nový projekt „Od triedenia k minimalizácii odpadu“. V rámci časti Minimalizácia toxického znečistenia chystáme aktivity zamerané na výskum používania toxických látok v materských školách.

Vo vybraných materských školách východoslovenského regiónu urobíme „toxický audit“. Budeme zisťovať množstvo a druh toxických látok, ktoré sa bežne v týchto zariadeniach používajú a s ktorými prichádzajú do styku aj deti v materských školách. Tieto látky je možné nahradiť bezpečnými alternatívami, ktoré nepoškodzujú zdravie. Pri audite sa zameriame na čistiace prostriedky, obaly potravín, hračky, farbičky a materiál, s ktorým deti pracujú, detské fľaše, príbory, ale aj nátery stien, okná, podlahy, podlahové krytiny.

Pomôžte nám získať materské školy z východného Slovenska, v ktorých by sme mohli urobiť toxický audit. Možno máte v rodine niekoho, kto v materskej škole pracuje, možno máte dieťa, ktoré navštevuje materskú školu a nie je pre Vás problém oboznámiť s našimi aktivitami vedenie materskej školy. Ak sa Vám to podarí alebo len potrebujete viac informácií, kontaktujte nás telefonicky alebo na e-mail vrablova@priateliazeme.sk.

Vyhodnotenie Minisút'áže z minulého čísla

V ktorej ste mali písať nápady, tipy pre ostatných ako doma predchádzate odpadu alebo znovupoužívate.

Výherkyňou sa stáva pani Mária Absolonová z Popradu a ak môžem prezradiť, patrí k staršej generácii, ktorá si nájde čas na ochranu prírody a neberie niektoré veci (ako záplavu plastových tašiek) za samozrejmosť.

Tu sú niektoré jej tipy: - Riad umývam naraz vo výlevke a oplachujem naraz, nie pod tečúcou vodou. Ušetrím vodu.

- Tašky z obchodu, aj mikroténové sáčky umyjem vo vode s prostriedkom bez chemikálií a znovu používam
- Obálky nevyhodím, prelepím moju adresu a je to. Otváram ich prestrihnutím zhora a pri odoslaní prelepím.
- Vo výlevke v drese mám miskú a v nej vodu 2-3 dcl, v ktorej si oplachujem ruky a tým ušetrím vodu, vodu mením podľa potreby
- Na drese mám WC papier, utieram s ním riady po masných jedlách a tie potom umývam.

STAŇTE sa súčasťou nášho tímu na Infoturné

V prvej polovici októbra spúšťame naše turné s celou informačnou výbavou po slovenských mestách. V tomto roku začneme východom a budúci rok dokončíme cestu po Slovensku.

Plánované sú informačné stánky v týchto mestách: Poprad, Prešov, Košice, Michalovce. Komunikácia s verejnosťou bude zameraná na viac aktuálnych tém: triedený zber v domnom meste, vratné fľaše, spaľovanie odpadu doma a vhadzovanie reklám do schránok. Na niektoré z týchto tém budeme robiť medzi ľuďmi dotazníky. Tiež budeme na infostánku zabávať deti hrami a zapájať verejnosť do výtvornej ankety o obaloch na nápoje.

Ak chcete prísť pomôcť na informačný stánok v týchto mestách (termíny ešte nie sú presne určené), ozvite sa na 0903 77 23 23 alebo na spz@priateliazeme.sk. Skúsenosť s informačným stánkom mať nemusíte, do niektorej aktivity vás zapojíme.

Nalepte si na schránku nálepku NEVHADZUJTE REKLAMY

Či už si ju vypýtate od nás, nakreslíte alebo napíšete na PC – nalepte si ju na svoju schránku, spolu dosiahneme zmenu. Zbytočné plytvanie týmito jednorazovými (a niekedy ani to nie, keď si ich niekto neprečíta) reklamami má za následok plytvanie prírodnými zdrojmi, vodou, energiou, ropou... Na výrobu 1 tony papiera sa vyrúbe cca 17 stromov. Pri ročnej spotrebe min. 5 kg reklamy na obyvateľa (udáva sa viac) je teda vyrúbaných na Slovensku asi 460 000 stromov.

Dobrovoľná skromnosť

Dobrovoľná skromnosť, hlavne dobrovoľné vzdávanie sa svojich zbytočných konzumných túžob, vyzerá na prvý pohľad ako skvelý nápad na vyriešenie väčšiny ekologických problémov tohto sveta. To, či sa naozaj dá zachrániť Zem pomocou dobrovoľnej skromnosti sa pokúsime ukázať na nasledujúcich stranách.

Čo to vlastne znamená?

Dobrovoľná skromnosť sa síce mnohým zdá ako moderná odpoveď idealistov na konzum, ale v skutočnosti je táto myšlienka stará minimálne niekoľko tisíc rokov. Už antický filozof Diogenes zo Sinope bol veľmi blízko dobrovoľne skromného ideálu. Rozpráva sa o ňom, že dobrovoľne býval v sude a keď videl chlapca ako pije vodu z rúk zvolal: „Dieťa ma prekonalo v jednoduchosti!“ a zahodil svoju hlinenú misku. A rovnako ako v dnešnej dobe je dobrovoľné odmietanie skvelých akciových vecí považované za bláznovstvo, aj Diogenes bol vo svojej dobe neporovnateľne menšieho konzumu považovaný za blázna. Medzi pokračovateľov takýchto ideí patria aj nekonformní kresťanskí myslitelia, ako napríklad sv. František z Assisi, ktorý sa vzdal všetkého majetku.

Samozrejme, nechcem tým povedať, že ak chce byť človek dobrovoľne skromný, musí sa vzdať všetkého majetku a bývať v sude. Neexistuje ani žiadna definícia, čoho všetkého sa človek má vzdať, aby mohol povedať: „Som skromný.“. To ani nie je dôležité. Na dobrovoľnej skromnosti je totiž zaujímavé už to, že človek, ktorý je dobrovoľne skromný si uvedomuje svoju spoluzodpovednosť za stav, v akom sa nachádza tento svet. Chápe hlbšie súvislosti a prepojenosť tohto globálneho sveta. Taký člo-

vek väčšinou nemá hlavnú motiváciu zachrániť celý svet. Skôr si uvedomuje, že by mal ísť príkladom, ako žiť eko život a nie len o tom rozprávať.

Takže čo vlastne tá dobrovoľná skromnosť je? Jedna zo zaujímavých definícií dobrovoľnej skromnosti znie: dobrovoľná skromnosť je spôsob života, ktorý je navonok jednoduchší a dovnútra bohatší, spôsob bytia, v ktorom sa naša najautentickjšia časť dostáva do priameho a vedomého kontaktu so životom. Jednoduchšie povedané, je to životný štýl, založený na minimalizácii svojich túžob ale aj potrieb. Dobrovoľne skromný človek si trikrát premyslí, či naozaj potrebuje to, čo si chce zaobstaráť. Pripravuje sa tým síce o mnohé „vymoženosti“, ktoré považuje väčšina ľudí za samozrejmosť, ale výmenou získava (nech to znie akokoľvek gýčovito) „niečo, čo v obchode nekúpíte“. Aj na Slovensku žijú ľudia, ktorí venujú večery čítaniu rozprávok pre deti, namiesto rodinných večerov pri telke. Alebo takí, ktorí aj keď vlastnia auto, chodia skoro vždy autobusmi a vlakmi. Aj vegetariánstvo je často formou dobrovoľného obmedzenia. Je veľa štýlov, svet dobrovoľnej skromnosti je pri pohľade z vonka vo svojej jednoduchosti nudný a monotónny. Ale pri pohľade zvnútra je veľmi pestrý, dynamický a naplňajúci.

Načo to vlastne je dobré?

Mnoho jednotlivcov aj organizácií poukazuje na to, že niekoľko percent obyvateľov tejto planéty žije vysoko nad možnosťami. A to nie len nad možnosťami ostatných, ale aj nad možnosťami tejto planéty. A k týmto pár percentám patríme aj my. Táto planéta by neunesla zvýšenie úrovne všetkých obyvateľov na slovenský priemer. Nie je tu dosť priestoru na pestovanie plodín a chovanie zvierat, ak by mala celá planéta také stravovacie zvyky ako priemerný Slováčok. Nie je tu dosť surovín, ak by chceli mať všetci obyvatelia planéty toľko techniky a komfortu ako máme my. Už len keby sme chceli využívať všetko nerastné bohatstvo a všetku pôdu pre nás, neostane tu nič pre prírodu. A je zbytočné si navrávať, že nepotrebujeme prírodu. Dosť často nám príroda dokazuje, že ju neovládame. Naopak, ona nám vracia naše ničenie. Dobrou pomôckou na určovanie svojho dopadu na životné prostredie je ekologická stopa. Ekologická stopa

v podstate určuje, aký veľký dopad má ľudská činnosť na našu planétu. Vyjadruje sa v rozlohe zeme a oceánov, ktoré sú potrebné na regeneráciu zdrojov potrebných na určitý životný štýl, ako aj na bezozbytkové absorbovanie príslušného odpadu.

Na internete je viacero stránok, kde si môže každý vypočítať svoju konkrétnu ekologickú stopu. Na Slovensku je len pár ľudí, ktorí majú svoju ekologickú stopu takej veľkosti, aby umožňovala všetkým na tejto planéte rovnaký životný štýl.

Po celom svete sú ľudia, ktorí toto chápu. Chápu, že o ekologickom živote ľudstva netreba len hovoriť, ale žiť to, čo rozprávajú. A preto sa obmedzujú, aby išli osobným príkladom ostatným ľuďom. Snažia sa žiť tak, aby sa nás sem zместilo čo najviac, a aby oddialili kolaps tohto nevyváženého systému. To neznamená nevyhnutne návrat do jaskýň. Skôr ohľadupnejší život. S tým súvisí aj to, že ľudia zaujímaví sa o dobrovoľne skromné životné štýly sa často zúčastňujú verejného života. Zaujímavou a vo svete populárnou akciou je Deň nenakupovania. Tento deň je pripomienkou, nášho konzumného spôsobu života a tiež je pripomienkou, že sú veci, ktoré si v obchode nekúpate.

Aj tak jednotlivci nič nezmôžu, škoda sa snažiť...

V dnešnej spoločnosti je rezignácia na čokoľvek okrem vlastného života veľmi rozšírená. Pramení pravdepodobne hlavne z toho, že ísť „proti prúdu“ je veľmi namáhavé. A pri dnešnom svete, ktorý je nastavený v duchu „Bojovníkov proti kríze“, je dobrovoľná skromnosť pre väčšinu ľudí silne protiprúdová. Blázon je to najjemnejšie „uznanie“, aké sa výrazne dobrovoľne skromnejšiemu človeku dostane. V dnešnej dobe je už aj odmietanie mobilu minimálne podozrivé. A to pred desiatimi rokmi mobil používal len málokto. Zjednodušene povedané, je jednoduchšie konzumovať, ako hľadať vlastnú cestu.

Navyše motivácia viesť environmentálne ohľadupný život nie je nevyhnutne jedinou pre ľudí, ktorí žijú dobrovoľne skromný životný štýl. Motivácií býva často viac. Ale už vyššie som naznačil, že dobrovoľný životný štýl nevychádza z toho, žeby ním niekto chcel zachrániť celý svet. Je to skôr o prijatí osobnej zodpovednosti za stav sveta. A následne sa človek rozhoduje, na čom sa chce podieľať, a čo nechce podporovať. V duchu výroku Alexandra Solženicina: „Možno zlo nakoniec vyhrá, ale nechcem aby vyhralo s mojou pomocou.“

Martin Valentovič

Časová banka

V minulom čísle Ekolistov sme sa dozvedeli o forme alternatívnej ekonomiky – ekonomiky pre ľudí – LETS systéme. Teraz si môžete prečítať o časovej banke.

Ľudia zapojení do systému zarábajú svoje „časové peniaze“ vykonaním určitej služby pre iného člena systému. Je tu vypracovaný zoznam ponuky služieb a zoznam potrieb členov časovej banky. Vychádza sa z tézy, že každý niečo potrebuje a každý je schopný niečo ponúknuť. V prípade potreby sa stačí skontaktovať s koordinátorom banky a tento zabezpečí vykonanie služby prostredníctvom iného člena systému, ktorý túto konkrétnu službu uviedol vo svojej ponuke. Každou strávenou hodinou v prospech niekoho iného každý člen zarobí jeden časový peniaz (bez ohľadu na druh vykonanej práce). Nerobia sa rozdiely medzi varovaním detí alebo odbornou radou právnik.

Tento „peniaz“ putuje na konto člena, alebo je možné ním zaplatiť ďalšiu službu vykonanú iným členom časovej banky alebo zaplatiť servis, tovar, služby inštitúcie, ktorá je do systému zapojená. Prípadne je možné ho darovať nejakému starému alebo chorému členovi systému, ktorý nemá veľa možností tieto peniaze zarobiť. V niektorých systémoch je možné nimi platiť určitú časť nájomného, alebo nimi odčiniť nejaký prehrášok proti zákonu.

Časová banka teda uschováva a spravuje časové peniaze, ktoré ľudia zarobili prostredníctvom pomoci iným ľuďom alebo svojej komunite. Časové peniaze každého člena sú uschované na jeho osobnom účte. Koordinátor banky spája ľudí, ktorí potrebujú pomoc, s ľuďmi, ktorí môžu túto pomoc zabezpečiť. Bankár taktiež monitoruje stav účtov jednotlivých členov, o čom ich pravidelne informuje.

Časové peniaze nie sú tradičnými peniazmi, nie je ich teda možné zameniť za klasické peniaze (národnú menu) – sú alternatívnym platidlom.

Prečo je časová banka dobrý nápad?

- Čas strávený v prospech iného má vždy rovnakú hodnotu. Bez ohľadu na to, či sa pôjdete prechádzať so susedovým psom, pomôžete pri písaní domácich úloh alebo poskytnete právnickú radu.
- Všetci majú niečo, čo radi robia a môžu ponúknuť niekomu, kto túto službu potrebuje.
- Veľa ľudí má množstvo času a chcú ho zmysluplne zúžitkovať. Mnohí sa chcú cítiť užitoční, mnoho ľudí sa cíti nevyužitými. Majú množstvo schopností a zručností, ktoré zostávajú nevyužitú.
- Miestne úrady a organizácie môžu využívať časové peniaze pri predaji služieb a servisu, ktorý zabezpečujú miestnym obyvateľom. Tieto môžu byť pre nich neporovnateľne užitočnejšie ako naozajstné peniaze.
- Časová banka dokáže zaangažovať ľudí, ktorí by sa nezapojili do „tradičného“ dobrovoľníctva.
- Systém je veľmi užitočný pre budovanie zdravých komunit, sociálneho kapitálu a znižovania kriminality.

Kde je možné časové banky nájsť?

Myšlienka vznikla vo Veľkej Británii, ale prvýkrát sa overila v USA, kde je dnes viac ako 200 systémov po celej krajine. Myšlienka sa rozšírila do Japonska a späť do Veľkej Británie, kde získava veľkú popularitu. Časové banky fungujú popri komunitných centrách, nemocniciach, školách, knižniciach, sociálnych úradoch...

Rozdiel medzi LETS (o ktorom sme písali v minulom čísle Ekolistov) a časovou bankou

LETS rovnako ako časové banky používa čas a výmenu ako jeden zo základných prostriedkov platby. Každý LETS a každá časová banka môže byť teda iná. V zásade sa dá ale povedať, že základný rozdiel je nasledovný:

- Časové banky hodnotia čas každého rovnocenne. Darujete hodinu a hodinu aj prijímate, nezáleží na tom, akú službu požadujete a aké schopnosti sú potrebné na jej uspokojenie – tento fakt časové peniaze nikdy neberú do úvahy. LETS systémy niekedy tiež fungujú na tomto princípe, obyčajne ale každý člen sám stanovuje cenu svojej služby, ktorá sa odvíja od trhovej ceny.
- Časové banky sú skôr doplnok už fungujúcich organizácii – komunitných centier, škôl, nemocníc, klubov dôchodcov... LETS sa viac sústreďuje na budovanie alternatívnej ekonomiky.
- Časové banky spájajú ľudí prostredníctvom koordinátora projektu, členovia LETS sa oslovujú priamo medzi sebou.
- Časové banky majú obyčajne aspoň jedného plateného zamestnanca. Väčšina projektov LETS funguje na čisto dobrovoľníckej báze.

Prvá časová banka na Slovensku bola otvorená začiatkom februára 2001 v Rajeckých Tepliciach a väčšinu jej členov tvorili deti.

Príklady použitia časovej banky

Znie to veľmi jednoducho. Časové peniaze sú ale radikálnejšie, ako na prvý pohľad vyzerajú. Okrem pomoci medzi susedmi môžu byť použité pre množstvo iného tovaru a služieb, od jedla a šiat, až po počítače, vzdelávanie alebo zdravotnú starostlivosť.

Budovanie sociálnych väzieb na základe času je okrem iného aj spravodlivé. Všetci sú vyplácaní rovnako – hodina je hodinou, či ide o bohatého právnik, o starú dámu v domácnosti alebo 16-ročného teenagera, ktorý robí tútora 14-ročnému spolužiakovi.

Prijemca musí byť aj darcom a naopak. Znie to ako dobrovoľníctvo, ale podstata výmeny posúva systém aj do inej dimenzie. Ľudia, ktorí sú v klasickom dobrovoľníctve označení kategóriou „prijemca“ alebo „klient“, sa tu stávajú účastníkmi. Pomoc neprijímajú pasívne, sami sa stávajú súčasťou tvorby tejto pomoci.

Dávať ľuďom pocit užitočnosti je oproti tradičnému chápaniu dobrovoľníctva ďalšou zmenou.

Problém, v ktorom sa človek ocitol, ho pri časových peniazoch núti, aby bol napriek všetkému aktívnym.

Časové peniaze dávajú možnosť aj ľuďom, ktorých tradičný trh odmietol. Prostredníctvom časových peňazí ľudia riešia problémy, ktoré vznikli vďaka ekonomickému systému, ktorý ich hodil cez palubu. Časové peniaze vytvárajú nový morálny imperatív – nikdy viac nemrhať ľudskými schopnosťami.

Výskumy dokázali, že približne tretina ľudí, ktorí sa zapojili do časovej banky, nikdy predtým nepracovali ako dobrovoľníci. V tomto systéme ľudia vydržia pri dobrovoľníctve dlhšie ako inokedy a časové peniaze mnohým naozaj vyriešili problém.

Prvá časová banka bola otvorená v roku 1987 súčasne v šiestich amerických mestách (Dorchester, Brookline, Jefferson City, Miami, St. Louis a v San Francisku) a bola sústredená na starých ľuďoch. Vďaka širokej propagácii množstvo nemocníc a zdravotníckych centier, v ktorých sa myšlienka overovala, má dnes vlastnú fungujúcu schému.

Okrem toho, že myšlienka dokázala ľudí nadchnúť, dokázala aj to, že je schopná ovplyvniť rozpočet.

Tým, že sa starí ľudia zapoja, môžu zostať bývať doma a priamo doma im je poskytovaných mnoho služieb. Poskytnite im to aj kontakt s ľuďmi a opäť nájdzu zmysel života, čo ich drží zostať vitálnymi.

Časová banka nefunguje len v zdravotnej starostlivosti. Môže byť otvorená v každej oblasti života. Všade tam, kde potrebujeme zmeniť a vytvoriť nový vzťah medzi susedmi, organizáciami a ich klientmi alebo nezávislými jednotlivcami, rodinami a inštitúciami v komunite.

Pravdepodobne jeden z najzaujímavejších príkladov pochádza z washingtonskej právnickej kancelárie Holland and Knight, ktorá za projekt časových peňazí fungujúcich v rámci firemného „pro bono“ programu, v roku 1997 vyhrala cenu vyhlásenú American Bar Association.

Firma stála pred ťažkou úlohou. Bolo treba prebudovať miestne ihrisko, miestnu políciu zbaviť korupcie, zachrániť miestnu školu pred zatvorením... A na to bolo treba zaangažovať miestnu komunitu, vďaka ktorej všetky tieto úlohy boli zvládnuté.

Napadlo im, že ľudí zaangažujú a pri práci udržia prostredníctvom časových peňazí.

Na konci projektu sa niekto pokúsil vypočítať hodnotu práce, ktorá bola vyplácaná v časových peniazoch. Dospel k sume 230 000 dolárov.

Ľudia svoje časové peniaze zarábali prostredníctvom práce ako bola napríklad pomoc pri upratovaní, sprevádzanie starých ľudí, kampaň za lepšie verejné osvetlenie, sprievod v noci, pomoc na školách a mnoho iných.

Ľudia pochopili, že každá hodina práce, ktorú venujú oni, vygeneruje ďalšiu hodinu pomoci pre vlastnú komunitu a urobí Shaw (miesto, kde sa aktivita konala) lepším miestom pre život. Preto boli pre nápad časových peňazí tak nadšení.

Postupom času sa myšlienka časových peňazí dostala i do oblasti vzdelávania a medzi mládež, kde podporuje neformálne učenie. V mládežníckych programoch sa veľmi populárnymi stali staré počítače, ktorých je len v USA každoročne vyradených okolo 15 miliónov. Žiaci zo 17 škôl v Chicagu, ktoré navštevujú deti z chudobných a problémových rodín, si za presne 100 časových dolárov zarobených najmä účasťou na tvorbe programov rovesníckych skupín a robením tútorov jeden druhému, kupujú staré počítače. O tento obchod sa musia zaslúžiť aj ich rodičia, ktorí sú povinní pridať štyri vlastné časové doláre, aby sa obchod zrealizoval.

Väčšina z rodín, ktoré sa do programu zapojili, by si nikdy nemohla dovoliť kúpiť počítač.

Program bol veľmi kladne hodnotený i z pohľadu dochádzky do školy. Učitelia týchto škôl si všimli, že odkedy majú žiaci možnosť mať svojho tútora, začali poctivejšie chodiť do školy. Prekvapením bol i pokles šikany na týchto školách. Žiaci si uvedomili, že je absolútne nevhodné svojho zverenca šikanovať, prípadne niekomu dovoliť, aby ho šikanoval.

Časové peniaze sú používané i pri Súde pre mladistvých, ktorý tak isto ako verejné školy v Chicagu trpel návalom násillia, nedostatkom peňazí a nápadov. Obžalovaní sú za malé priestupky súdení inými teenegermi, ktorí sú za svoju účasť vyplácaní časovými peniazmi, za ktoré si tiež môžu kúpiť staré počítače. Obžalovaní sú obyčajne odsúdení na zaplatenie pokuty v časových peniazoch.

Ďalší, ale neporovnateľnejšie spornejší projekt sa realizoval v Baltimore. Rodiny, ktoré bývajú v sociálnych bytoch, platia za mesiac 8 časových dolárov ako príplatok k nájomnému. Tento nápad je dosť zložitý, pretože práca, prostredníctvom ktorej môžu nájomníci svoj kredit zarábať sa týka služieb, ktoré by mal majiteľ bytov poskytovať automaticky.

Časové peniaze v sebe obsahujú to, čo spoločnosťou trhovej ekonomiky začína byť podceňované – teda rodinu, starostlivosť alebo dobrých susedov. Čo je ironické, sú to hodnoty, o ktoré sa opiera aj klasická ekonomika.

Časové peniaze dokážu radikálne znižovať náklady a zabezpečiť služby, ktoré si v „oficiálnej“ ekonomike môžu dovoliť len bohatí alebo bohatší ľudia.

Napríklad vedenie Brooklinskej zdravotnej poisťovne si uvedomilo, že zapojenie sa do systému časových peňazí dokáže udržať ľudí zdravších. Následne vypočítalo, že od starých ľudí, ktorí sú členmi časovej banky, je možné prijímať 25% platby poisťného v časových peniazoch.

Časová banka je cesta, ktorú využíva aj spolok pre výstavbu domov Habitat. Tento na základe časových peňazí dokáže postaviť dom pre chudobnú rodinu lacnejšie. Vyžaduje 500 hodinovú pomoc pri stavbe domu. Teda 500 časových dolárov ako časť z ceny. Rovnako sa znižuje aj nájomné.

V časových peniazoch je možné platiť aj školné a ujali sa aj v študentskom pôžičkovom systéme. Americká organizácia AmeriCorps realizuje program, ktorý umožňuje študentom platiť školné alebo študentské pôžičky práve touto cestou. Napríklad Berea College v Kentucky od svojich študentov doslova vyžaduje platiť časť školného prácou pre komunitu.

Čo môžu úrady robiť, ak dane z príjmu, pokuty alebo alimenty zostanú nezaplatené a dlžník jednoducho nemá peniaze? Náklady na súd sú často vyššie ako samotný dlh a alternatíva, že títo dlžníci budú vzatí do väzby, nesie v sebe riziko, že z človeka, ktorý sa jednoducho dostal do problému, sa stane kriminálnik tvrdého kalibru.

Poskytnúť možnosť platiť dlhy voči štátu alebo miestnym úradom v časových peniazoch môže byť menej autoritatívna alternatíva riešenia.

Napríklad v Colorade úrady povolili starým nájomníkom, ktorým hrozila strata ich domova, zaplatiť daň z nehnuteľnosti dobrovoľníckou prácou.

Časové peniaze vytvárajú „silné komunity“. Tým, že časový peniaz zarobíte, pomôžete niekomu, kto to potrebuje. Tým, že časový peniaz miniete, dáte niekomu pocit, že ho okolie potrebuje. Ľudia, ktorí sa chcú zapojiť, nepotrebujú nijakú špeciálnu kvalifikáciu. Už aj tak dávno vedia ako byť dobrým susedom alebo priateľom, možno na to len trochu pozabudli. Nestojí to vôbec nič. Len trochu voľného času. A vek alebo zdravotný stav nie je tiež žiadnou prekážkou. Veľkým prínosom časových peňazí je ich schopnosť dokázať ľuďom, ktorí sa cítia vylúčení a spoločnosť ich za vylúčených možno aj považuje, že opak je pravdou. Časové peniaze sú schopné ich presvedčiť, že sú to aj oni, ktorých ich okolie potrebuje a sú schopní tomuto okoliu ešte veľa ponúknuť.

Časové peniaze sú v skratke spôsob ako posilniť kontakt medzi ľuďmi a tých, čo sa cítia osamelé alebo zbytočne, zapojiť do procesu pretvárania svojho okolia na miesto príjemné pre život. Sú schopné odmeniť snahu, starostlivosť a spoluprácu a obmedziť násillie a anonymitu. Časová banka nie je projekt, ktorý je vytvorený pre nejakú špeciálnu situáciu. Dá sa použiť azda v každom prostredí.

Prevzaté z článku: Zuzana Poláčková, OZ Kultúra, www.ozkultura.sk

Zostavila a upravila Ivana Plešková

Chcete niekoho obdarovať zaujímavým darčekom?
 Chcete si prečítať knihu, ktorú bežne nekúpite?
 Chcete si kúpiť eko - tielko na horúce leto?
 Chcete podporiť slovenských remeselníkov?
 Chcete podporiť Priateľov Zeme?

**Objednajte si niečo
z našej distribúcie:**

<http://www.priateliazeme.sk/spz/distribucia>

VÝROBA RUČNÉHO PAPIERA

LUKOSTREĽBA

ZBER LIEČIVÝCH BYLINIEK

CHVÍĽA ODDYCHU NA CELODENNEJ TÚRE

Letný Ekotábor Priateľov Zeme

25. júl až 2. august

Ani tento rok sme Vás nenechali napospas komerčných dovolení bez možnosti zmysluplného trávenia času a organizovali sme spolu s Priateľmi Zeme - CEPA letný Ekotábor, ako už tradične, na bylinkovej ekofarme na Odorici.

Počasié nám prišlo a tak sme sa bez problémov všetci, ktorí sme chceli prísť, dostali na farmu. Počas Ekotábora nás denne navštívilo okolo 35 účastníkov.

A prečo príšli? Pretože si vybrali možnosť na relax a odreagovanie sa od každodenného stresu v lone krásnej prírody formou ekologického pobytu, životného štýlu.

Takmer každý deň sme mali možnosť vybrať si z mnohých užitočných aktivít, pre chlapov to bolo kopanie rigolu pre vodovod do domu, výstavba prístrešku pre kone a ďalšie práce, baby zase mali možnosť dostať sa do sveta liečivých bylín, pomáhali s ich zberom, sušením, dojili kravy, vyrábali domáci syr a zakladali víno.

Popoludní na všetkých čakali tento krát viac eko ako tradičné remeslá. Všetci si mohli osvojiť techniku výroby recyklovaného papiera farbeného a ozdobeného prírodnými spôsobmi, vyrezať drevenú lyžičku, ktorú si potom mohli vyskúšať pri jedení večere. Točiť hlinou, alebo urobiť dekoratívne predmety z nej, ako aj vyrobiť si vlastné drôtené výrobky alebo urobiť košíček, na prvý pohľad ako prútený, ale z odpadového novinového papiera! Pán Paľo Gregor

svojim workshopom nielen, že naučil vyrobiť krásne slamené ozdoby na vianočný stromček, ale historkami aj pobavil a rozosmial každého. Mnohým sa podarilo vyzdobiť svoje tričko pomocou servítkovej techniky pod vedením milej lektorky Emílie Klimovej.

Okrem toho sa aj tento rok strieľalo z luku a mohli sme si pozrieť, a odvážnejší aj vyskúšať, vzdušné akrobacie

na hodváboch v podaní Stanky Sekretárovej a Miša Jurča zo skupiny Vertigo.

Večer nás čakali zaujímavé prednášky, počuli sme prednášku o ekopoľnohospodárstve od domácej pani Homolovej, ale aj tradičnú prednášku o odpadoch s novinkou o minimalizácii jeho vzniku v domácnosti – tipy a triky – v podaní Branislava Moňoka. Večere nám spestrili aj diskusie pri ohníku, napr. o vegetariánstve alebo o predaji z dvora. Mnohých zaujala prednáška pána Ľuboša Slejšáka o Feng-šuei, kde sa hovorilo okrem iných aj o vplyve svetových strán na náš život, zdravie, kariéru. Iných zase očarila prednáška Janky Zajakovej o lese a šelmách. Búrlivú diskusiu rozprúdila prednášateľka pani Danka Obšasníková, ktorá rozprávala o Rómoch a príčinách problémov medzi „bielymi“ a „čiernymi“.

Pobyt na ekofarme spestril vydarený výlet do okolitej prírody pod vedením ochránára Milana Barloga a výlet do Levoče.

O zábavu sa postarali rôzne akcie v dedinke Spišský Hrhov: Rómska Superstar, na ktorej sme zažili typické aj menej typické rómske predstavenia kapiel aj sólistov a v posledný víkend Hrhovské čudá v sprievode ľudovej hudby.

Okrem iných, tentoročný Ekotábor sa vyznačoval aj športom, ranným cvičením jogy pod vedením Magdalény Zakopalovej a večerným futbalom miešaných družstiev. Večer sme si mohli zajazdiť na koni a ak nič iné, tak utekať pred včelami vyletujúcimi z včelích úlov pri bývalých babských záchodoch :) Väčšina účastníkov sa na pár minút stala mediálnou hviezdou vďaka enormnému záujmu regionálnych aj celoslovenských médií o náš Ekotábor. Ranné „kruhy“ okrem rozdelenia práce patrili aj ochutnávke domáceho čerstvo dojeného mlieka, popoludnia zase chutnej špaldovej kávy. Pri ohníku bolo vždy veselo, mládež ukázala svoju výdrž a stihla si pozrieť východ slnka dva dni po sebe.

Tí, ktorí sa zúčastnili Ekotábora si mohli užiť jeho dobrú atmosféru v zmysle ohľaduplnosti voči prírode a ostatným ľuďom. To idylické prírodné prostredie, kde ešte technické výtvy civilizácie nestihli potlačiť nedotknutosť prírody. Odreagovať sa v kruhu ľudí, ktorí majú blízko k prírode a ktorým problémy ničenia životného prostredia nie sú ľahostajné.

Ak sa Vám Ekotábor zapáčil, tak sa prídte pozrieť a zažiť nezabudnuteľné chvíle aj Vy, možnosť na to budete mať aj na budúci rok!

ŠPERKÁRSTVO
ČISTENIE NAZBIERANÝCH BYLINIEK

MODELOVANIE Z HLINY

Týmto by sme sa chceli poďakovať pani Zuzane Homolovej, ktorá nám opäť umožnila organizovať ekotábor na jej nádhernej ekofarme Odorica.

Hedviga Mileová

Čo je nového v ekovýchove?

Je jeseň, začal sa nový školský rok a ekovýchovné aktivity naberajú svoje sily.

Rozbehnutá environmentálna výchova sa rozšíri aj na nové školy, ktoré prejavili záujem spolupracovať.

Čo pripravujeme pre školy? Súťaž o najlepšie ekoprojekt v kategórii základných a v kategórii stredných škôl, ktoré oceníme hodnotnými vecnými cenami. V rámci pokračujúcej ekovýchovy žiakov a študentov čakajú zaujímavé exkurzie do lesa aj do lomu, či na skládku odpadov, vystopujeme si našu ekologickú stopu a vypátrame odkiaľ pochádzajú naše raňajky, kde a kto nám vyrobil naše obľúbené tričko, tenisky či nohavice.

Rozvineme naše spoločné nápady na školský ekoprojekt a uskutočníme ich priamo na škole, v obci, v mestskej časti. Väčších aj menších sa budeme snažiť zapojiť do čo najviac verejných akcií a tak vytvoriť miestny aktivizmus, angažovanosť o veci verejné, týkajúce sa našej planéty, teda nás všetkých.

Dajme šancu deťom, dáme šancu aj prírode!

Je nový projekt Priateľov Zeme-SPZ, ktorý podporuje ekovýchovu na základných a stredných školách. Projekt, ako hovorí aj názov, dáva priestor pre vzdelávacie mimoškolské a voľnočasové aktivity pre mládež na východnom Slovensku.

V cieľovej skupine detí a mladých je značný podiel rómskej mládeže a mládeže zo sociálne slabších rodín, ktorí majú menej príležitostí ako mladí v iných regiónoch Slovenska. Prostredníctvom projektu sa pre nich vytvoria vhodné podmienky na neformálne vzdelávanie v oblasti ochrany životného prostredia a prírody, inovatívnymi metódami založenými na zážitkových aktivitách napr. formou exkurzií do ľudskej činnosťou zničenej prírody alebo naopak zachovalého prírodného územia.

Súčasťou projektu sú aj 4 víkendové akcie v prírodnom prostredí formou workshopov, ktoré budú zamerané na aktívnu pomoc prírode s priblížením životného štýlu v súlade s prírodou.

Projekt trvá do konca júna 2010 a je financovaný Fondom Hodina deťom, ktorý zriaďuje a spravuje Nadácia pre deti Slovenska.

Jednu nohou v tráve - inovatívna zážitková ekovýchova na školách

Je názov nového projektu Priateľa Zeme-SPZ, ktorá podporuje inovatívnu environmentálnu výchovu formou priameho využitia informačných technológií v rámci aktivít.

Edukačné DVD-čka, interaktívne hry ako aj filmy v rámci ekovýchovy, slúžia v tomto projekte na to, aby čo najviac priblížili prírodu a problémy životného prostredia inou formou, ktorá je deťom v súčasnej dobe najbližšia a snáď najdostupnejšia.

Aj pomocou tohto projektu budeme môcť skvalitniť našu inovatívnu ekovýchovu na školách a poukázať na problémy súvisiace

Čo je nové v Centre pomoci občanom?

Centrum pomoci občanom (CPO) sa úspešne rozbehlo. Okrem závažných káz, ktorým sa venuje dlhodobo, rieši aj drobné problémy občanov, ktorí sa na CPO obracajú so žiadosťou o pomoc či radu.

Už takmer dva roky sa venujeme kauze rozšírenia spaľovne nebezpečných odpadov v Prešove z dnešných 1000 ton na 21 000 ton, de facto výstavby novej spaľovne. Projekt prešiel posudzovaním vplyvov na životné prostredie (tzv. proces EIA), kde Ministerstvo životného prostredia (MŽP) vydalo podmieňujúce súhlasné stanovisko s deviatimi podmienkami. V podmienkach sú zahrnuté aj naše požiadavky. Toto leto začala druhá fáza povoľovania – konanie o IPKZ (Integrovaná prevencia a kontrola znečistenia), ktorý vedie Inšpektorát životného prostredia v Košiciach. Do konania sme sa zapojili a podali pripomienky. V žiadosti o vydanie povolenia IPKZ neboli opätovne splnené požiadavky, ktoré sme dávali my aj Ministerstvo. Momentálne je celý proces prerušený, pretože investor nedodal písomne odpovede na pripomienky. Vyzerá to však tak, že Inšpekciu podmienky MŽP neinteresujú, preto táto kauza možno skončí až na súde. Ide o veľa.

CPO sa venuje aj projektom pyrolýzy pneumatík a pyrolýzy plastov, ktorých na Slovensku pribúda ako húb po daždi. Po tom, čo v Stropkove občania aj mesto odmietli projekt pyrolýzy pneumatík v ich meste, investor tohto zámeru zatiaľ nepodnikol ďalšie kroky, ktoré by projekt pretlačili. Prevádzky na spracovanie plastov však zrejme na Slovensku čo nevidieť vyrastú, MŽP dokonca väčšinou v procese EIA nepotrebuje ani vypracovanie Správy o hodnotení navrhovanej činnosti a prevádzky schvaľuje napr. aj bez úplného výpočtu všetkých emisií. Táto vec je stále v štádiu riešenia a zrejme bude tiež vyžadovať zásah právnik.

Prípád spaľovne Chemolaku Smolenice je jedným z mála, kde hrajú dôležitú úlohu práve miestni občania a ich aktivity. Občianske združenie Smolenice bez spaľovne podniká mnohé kroky, analyzuje štúdie, zháňa nové stanoviská, aby dokázali, že spaľovňa v ich obci, už aj tak dosť poznačenej chemickou výrobou, nemá čo robiť. CPO v tomto smere funguje ako konzultačno-poradenský orgán a čiastočne usmerňuje aktivity združenia.

Najnovším prípadom CPO je vybudovanie spaľovne v spol. Bukocel Hencovce pri Vranove nad Topľou. Investor uvádza zmenu palivovej základne, bez zmienky o spaľovni. V skutočnosti však chce ako palivo použiť až 70 000 ton ostatných aj nebezpečných odpadov, bez udania bližšej špecifikácie. Proces je v prvom štádiu EIA. CPO podalo pripomienky s nesúhlasným stanoviskom a spolupracuje s obcou Hencovce, ktorá zámer odmietla.

Viac informácií o všetkých kauzách nájdete na web stránke Priateľov Zeme – SPZ v sekcii Centrum pomoci občanom.

s odpadmi, čerpaním prírodných zdrojov a konzumným životným štýlom. Študenti a žiaci využijú a zároveň aj rozvinú svoje schopnosti narábať s informačnými technológiami pri dokumentácii aktivít a rozvíjaní školského projektu, môžu urobiť video o exkurzii, ukázať výstupy projektu formou prezentácie alebo vytvoriť graficky zaujímavý informačný leták, plagát, propagačný materiál k projektu, vytvoriť vlastné logo alebo maskota projektu.

Tí šikovnejší si môžu spropagovať svoj projekt aj vytvorením vlastnej internetovej stránky alebo natočiť film o aktivitách v prospech prírody na ich škole, v obci.

Projekt trvá do 15. decembra 2009 a je financovaný Nadačným fondom Slovak Telecom.

Aktivisti Priateľov Zeme - SPZ: Zmeňte životný štýl! Pomáhali sme na celoeurópskom projekte Energy Union

Energy Union je projekt hlavne pre mladé publikum, preto boli jeho súčasťou popri diskusiách a informačnej kampani aj hudobné vystúpenia a interaktívna zábava. Energy Union podporuje využívanie obnoviteľných zdrojov energie, uvedomelý prístup k energii a zodpovedný životný štýl. Kládte si za cieľ mobilizovať mladých ľudí, aby začali konať a apelovali na miestne samosprávy a zákonodarcov, ktorí majú možnosť podniknúť kroky k zníženiu emisií skleníkových plynov.

Celoeurópske turné začalo otváracím koncertom v nemeckom Mníchove. Na Slovensko zavítalo 28. augusta 2009 do Košíc a 4. septembra 2009 do Bratislavy. Na slovenskej časti Energy Union participovala naša partnerská organizácia Priatelia Zeme - CEPA. Pri realizácii slovenskej časti tohto projektu v malej miere pomáhali aj Priatelia Zeme - SPZ - propagáciou a zapojením spoločných aktivistov.

Súčasťou turné na Slovensku bola výstava v špeciálne upravenom nákladnom vozni. V Košiciach ste ju mohli vidieť na vlakovej stanici na nástupišti 1. A. Vo vozni bolo okrem výstavy aj tzv. Gridio - mriežka senzorov, ktorá zachytávala pohyb a spájala ho s videoklipmi na obrazovke. „Chceli sme obrazne vyjadriť to, že každý z nás môže svojím vlastným konaním spraviť veľa pozitívneho, ale aj veľa negatívneho pre planétu.“ hovorí aktivista Ján Vozár. Gridio ste mohli vidieť aj v OC Optima. Na vlakovej stanici v budove, ale aj pred ňou a v obchodnom centre sa pohybovali aktivisti Priateľov Zeme z Nemecka, Rakúska a Slovenska, ktorí rozdávali podpisové karty a pozývali ľudí na koncert legendárnej britskej dvojice Coldcut v Historickej radnici. Matt Black a Johathan More známejší pod menom Coldcuts sú zakladatelia nezávislého vydavateľstva Ninja Tune. Pripravili pre tento projekt audiovizuálnu šou, v ktorej komunikujú potenciál obnoviteľných zdrojov energie, uvedomelý prístup k energii a potrebu zmien na politickej úrovni. Na Energy Union ste sa mohli dozvedieť viac o práci Priateľoch Zeme na našom infostánku počas celej akcie.

Petícia proti ťažbe uránu má 112 000 podpisov, ktoré smerovali do parlamentu

Petícia proti ťažbe uránu na Slovensku „Stop uránu“ už dosiahla 112 000 podpisov. Presiahla limit 100 000, ktorý je potrebné dosiahnuť, aby sa petíciou a témou ťažby uránu zaoberala Národná rada SR. Stáva sa tak najväčšou environmentálne orientovanou petičnou akciou v histórii Slovenska!

Protiuránová koalícia environmentálnych organizácií Greenpeace, Priatelia Zeme - SPZ, Sosna a Brečtan požiadala v septembri predsedu parlamentu o prijatie a poslancov listom informovala o počte vyzbieraných podpisov. Až 75 % vyzbieraných podpisov pochádza z oblastí, kde banské spoločnosti už vykonávajú prieskum uránu a z lokalít, ktoré by mohli byť dotknuté jeho ťažbou. Najväčší počet podpisov 35% pochádza z Košického kraja.

V posledných rokoch sa na Slovensku objavilo viacero prieskumných a ťažobných firiem, ktoré zahájili prieskum uránových rúd. Prieskumné územia sú lokalizované vo všetkých častiach Slovenska - od Nového Mesta nad Váhom až po oblasť Zemplína. Celková rozloha uránových prieskumných území už dnes v SR presahuje 400 km². Väčšinu licencií na prieskum slovenských zásob uránu majú pod kontrolou zahraničné spoločnosti z Kanady a Austrálie.

Zverejnenie zámerov prieskumu uránových rúd, ako aj prípadnej ťažby vyvolalo okamžite u občanov i samospráv odmietavé reakcie. Odmietavo sa k plánom ťažobných spoločností postavili nielen samotní občania formou petičnej akcie, ale aj samosprávy - do začiatku septembra prijalo 41 dotknutých obcí a miest uznesenia, v ktorých vyjadrili svoj zásadný nesúhlas s prieskumom uránových rúd a ich prípadnou ťažbou na svojom území.

Predstavitelia vyššie spomenutých štyroch slovenských environmentálnych mimovládnych organizácií 23.9. do Národnej rady Slovenskej republiky doručili hácky s vyše 112 000 podpismi občanov, ktorí podporili petičnú akciu proti plánovanej ťažbe uránu v SR. Cieľom občianskej iniciatívy je, aby tému prieskumu a ťažby uránu v SR prerokovali poslanci v pléne NR SR. Poslanci totiž môžu problematiku zhodnotiť a upraviť legislatívu, aby chránila záujmy obcí ako aj zdravie občanov. Ochránári majú pripravené aj konkrétne návrhy legislatívnych zmien, ktoré by rozšírili prístup samospráv k informáciám o geologickom prieskume a efektívnejšie by umožnili dotknutým obciam, mestám a samosprávnym krajom presadzovať svoje územné plány, v ktorých sa nepočíta s využívaním územia na ťažbu uránu.

Organizátori petičnej akcie sú presvedčení, že riziká ťažby uránovej rudy, ktoré by museli znášať občania Slovenska, dotknuté regióny, životné prostredie a veľmi pravdepodobne aj verejné financie, výrazne prevyšujú prínosy, ktoré by prípadná ťažba uránu mohla znamenať pre štát.

„**Ži
a nechaj
žiť**“

**je síce otrepané,
ale stotožňujem
sa s tým...**

*ROZHOVOR S NAŠOU DLHOROČNOU AKTIVISTKOU
Mgr. LENKOU RUSNÁKOVOU*

Lenka Rusnáková pomáha u Priateľov Zeme – SPZ už 10 rokov. Za tú dobu zažila naozaj veľa a tieto skúsenosti ju výrazne ovplyvnili. Dnes má vďaka tomu k našej organizácii osobný vzťah, ktorý jej mnohí môžu závidieť. Organizácia ju ovplyvnila aj v ďalšom smerovaní. Na vysokej škole vyštudovala Všeobecnú ekológiu, zamerala sa na oblasť analytickej chémie, ktorej sa aj naďalej venuje.

LENKA, U TEBA SA DÁ Povedať, že patíš k ľuďom, čo sa okolo našej organizácie pohybujú od mala. To si už od mala bola taká eko?

Neviem, či som bola eko, kým som sa dostala do SPZ, no určite mi bolo ľúto vyhadzovať veci do koša. Keď ma mamka vyzvala upratať si izbu, myslím tým dôkladnejšie upratovanie, aj šušlíky a skrinky, tak som mala problém do koša vyhodiť čo i len papierik, ktorý som už nepotrebovala. Dost som to prežívala, nemala som rada, keď som musela niečo zo svojich vecí, aj keď už naozaj nepotrebných, vyhodiť. No po zavedení zberu papiera u nás doma, to už bolo v poriadku, keďže som vedela, že tie papieriky nekončia v koši:). Postupne sme s bráškom doma zaviedli separovanie aj ďalšieho odpadu vrátane bioodpadu aj napriek tomu, že bývame v byte, nosíme ho na záhradku na opačný koniec mesta, ale stojí mi to za to. Ďalej som bola od malička zvyknutá všetko zjesť, neplytváť jedlom, takže keď sa náhodou niečo pokazilo (občas sa stalo, že polievka alebo tak), tak mi jej bolo ľúto, že sa musí vyliť. Do organizácie ma priviedol môj brat Jožko, mala som asi 11 rokov, a veľmi sa mi tam zapáčilo. Začala som si rozširovať obzory, zisťovať ako to na svete chodí, a tak aj k niečomu lepšiemu pomôcť. Po zhladnutí filmov zo Slobody zvierat o tom ako sa zaobchádza so zvieratami na bitúnkoch a tiež so sliepkami v hydinárňach som prestala jesť mäso. Začiatky boli ťažké, jasné že mamka s tým nesúhlasila, predsa len som mala 12 rokov, ale keďže bola veľmi dobrý človek, postupom času ma pochopila (alebo aspoň to tolerovala) a tak začala variť bez mäsa. A tak sa stravujem do dnes.

TAKŽE SA DÁ Povedať, že si s organizáciou vyrastala. Vieš si vôbec predstaviť, ako by vyzerala Lenka keby nebolo Priateľov Zeme – SPZ?

Vyznie to drsne, ale trochu si myslím, že by som bola možno „horším“ človekom. Fakt mám za čo vďačiť bráškov, lebo od toho obdobia čo som v SPZ sa na svet pozerám inak, myslím, že ohľadupnejšie. Ťažko povedať, či by som taká bola alebo nebola bez organizácie, lebo predsa len ten vek v akom som ju spoznala bol vekom, keď deti začínajú spoznávať svet viac a prechádzajú postupne z detského vnímania sveta do reality. Možno by som sa k SPZtke dostala neskôr, neviem. Síce ona by neexistovala, tak možno do inej organizácie jej podobnej:)).

Z toho, čo si mi povedala usudzujem, že ohľaduplnosť považuješ za základ „lepšieho sveta“?

Myslím, že áno. Podľa mňa je dôležité byť ohľaduplný k prírode, ľuďom, zvieratám... Všetkým. Všetkým sme na tomto svete preto, aby sme si ubližovali, ale aby sme tu prežili aj užili pekný život v snahe čo najmenej všetkému živému ubližovať a čo najviac pomáhať.

Položím aj moju oblúbenú otázku. Prečo pomáhaš organizácii, ktorá chráni prírodu a nie nejakej organizácii venujúcej sa napr. deťom na detských oddeleniach v nemocniciach alebo telesne hendikepovaným?

Hm je to ťažká otázka. Môj názor je, že treba začať riešiť problémy od koreňa a nie až dôsledky. Čistejšie ŽP je šancou aj k zníženiu chorôb a pravdepodobne aj niektorým telesným hendikepom, takže je určite dosť podstatné venovať sa ochrane prírody. A možno práve na priamy styk s „dôsledkami“ by som ani nemala silu. Takže obdivujem ľudí, ktorí sa venujú napr. deťom v nemocniciach.

KTORÉ EKOLOGICKÉ PROBLÉMY VNÍMAŠ AKO NAJVÁŽNEJŠIE NA SLOVENSKU?

Určite to, že nie je tu dobre vyriešený separovaný zber a ďalšie spracovanie surovín a ani sa o to vláda veľmi nepokúša. Presadzovanie jadrovej energetiky a jej dotovanie, namiesto podpory alternatív. To, že ľudia stále pália hocičo a hoci kde aj keď to je už zákonom zakázané. Nájde sa kadečo, ale nechcem sa pohoršovať:).

MYSLÍŠ, ŽE NAŠA ORGANIZÁCIA POMÁHA ZLEPŠIŤ SLOVENSKO?

Myslím, že áno, práve v snahe napr. separovaný zber zlepšiť, zavádzaním triedenia biologického odpadu a pomoc v tom, veľmi sa mi páči nový projekt envirovýchovy na školách. Za tie roky ľudia už organizáciu poznajú a aj pomáhajú, napríklad aj tým, že si kúpia niečo z distribúcie:), je to fajn.

V SÚČASNOSTI POMÁHAŠ U NÁS V DISTRIBÚCII. MYSLÍŠ, ŽE TAKÁTO FORMA POMOCI JE PRE NAŠU ORGANIZÁCIU POTREBNÁ?

Áno. Z hľadiska osvedčenia, keď ľudia nosia naše tričky alebo tašky, tak robia istým spôsobom reklamu našej organizácii a tiež z hľadiska finančnej podpory. Aj keď konkrétny zisk nie je vysoký, keďže sú v cene zarátané samozrejme výrobné náklady, tak navýšenie ceny je minimálne, ale predsa je to aj o potešení človeka. Lebo naše knižky alebo suveníry mnohokrát ľudia kúpia ako darček pre druhého, je milé, že práve niečo z nášho distra môže niekoho prekvapiť a potešiť:).

MŮŽEŠ POVEDAŤ, KTORÁ Z DISTRIBUOVANÝCH KNIH ŤA NAJVIAC OSLOVILA A PREČO?

Priznám sa, nie som veľká čitateľka, zvyčajne som sa vyhovárala na školu, že v nej sa načítam dosť, hoci sú to odborné knihy, a teraz v práci je to podobné, takže naše knižky z distra poznám hlavne z obsahu a nie z prečítania, no doma mám napríklad knižku „O ľuďoch a vlkoch“ a je veľmi zaujímavá. Prečítala som si „O červenej čiapočke, ktorá tancovala s vlkmi“ a bolo to pekné:).

AKÁ JE NAJVESELŠIA VEC, ČO SI U NÁS ZAŽILA?

Juj za tie roky je toho veľa, keď vezmem posledné obdobie, tak Ivkinu svadbu:) a z minulosti napríklad infostánky a to hlavne na festivaloch Pohoda alebo Country lodenica, prípadne fajn tábory a víkendovky. Fajn zážitok mám z víkendovky, čo som bola akože jediná účastníčka a Rado s Piatkom ako organizátori. Bola to prvá jarná víkendovka a ja som sa vypravila s tenkým spacáčikom. Keď sme došli do lesa na miesto, kde sme sa rozhodli prespať, tak bola fajná zimka na letný spacák, a tak mi Rado požičal svoj zimný, ja som sa vospinkala príjemne, no on to mal asi horšie, lebo ráno sme sa prebudili do snehu. Asi to nebolo veselé:), ale aspoň zážitkové, keďže som mala asi tak 14 rokov.

MŮŽEŠ POVEDAŤ JEDNU, PRE TEBA DŔLEŽITÚ MYŠLIENKU NA ZÁVER?

„Ži a nechaj žiť“ je síce otrepané, ale stotožňujem sa s tým.

*Certifikovaná ekologická drogéria
Umývanie - Pranie - Upratovanie
... pre človeka a prírodu*

www.sonett-info.sk

Ako sa nezasypať odpadom alebo ako sa dostať na „magických“ 3,6 kg odpadu ročne?

„Za siedmimi horami a siedmimi dolinami si spolunažívajú dvaja ľudia. Rozmýšľajú ako žiť čo najzodpovednejšie voči všetkému živému, myslia na budúcnosť a majú radi Zem. Rozhodli sa preto, že budú mať čo najmenej odpadu, ktorý by musel skončiť nakoniec na skládke odpadov. Keď im dáky ten odpad vznikol, prednostne ho skompostovali a dali ho na recykláciu. Počas troch rokov sledovali množstvo odpadu, ktoré vytvárali a snažili sa ho neustále znižovať. Ich predpokla-

dy, že sa to dá, sa naplnili: za celý rok každý z nich dal len 3,6 kg odpadu na skládku odpadov. Okrem toho vytvorili každý okolo 7kg plastového odpadu, 4kg skleneného odpadu, 12kg papiera, ktoré dali na recykláciu a 73kg bioodpadu, ktoré skompostovali alebo ho dali na skompostovanie. Ostatné druhy odpadu nevytvorili.“

Nie je to rozprávka. Je to skutočný príbeh a tých ľudí dokonca poznám osobne. Nie sú zelení a ani nemajú antény. Nie sú členmi nijakej čudskej komunity. Majú internet a žijú v bytovom dome. Jedným z nich som i ja.

K zamysleniu nás doviedlo nielen naše svedomie a láska k životu, ale i všeobecne známe fakty. Je až zarážajúca skutočnosť, že každoročne občan Slovenska vyprodukuje priemerné okolo 309kg. Vyplýva to zo stúpajúcej životnej úrovne, ktorá ide ruka s rukou so stúpajúcim množstvom vznikajúcich odpadov. Hľadali sme i odpovede na otázky čo sa deje s odpadom ďalej. Len priemere 16kg odpadu - sa zrecykluje a skompostuje. Ostatné kilogramy odpadu putujú na skládky alebo do spalovní. Na miesta, ktoré spôsobujú veľkú záťaž pre samotný život a životné prostredie. Dochádza k znečisťovaniu, záberu pôdy a vzniku nebezpečných látok pre život. Nenávratne sa ničia prírodné zdroje, druhy a prirodzené životné prostredie. Je toho až príliš mnoho. Rozhodli sme sa, že nechceme zostať k týmto skutočnostiam ľahostajní a takto prispievať k tejto skaze.

Preto pre nás nebolo ťažké zmeniť náš každodenný život. Práve naopak. V presvedčení, že robíme správnu vec, sme našli v tomto kroku oslobodenie a dobrý pocit. Zmeny v každodennom živote nevnímame ako obmedzovanie alebo zníženie kvality nášho života. Zrazu sme zistili, že niektoré veci doma ani nepoužívame; že nám netreba nové topánky; že na trhu strávime príjemný čas rozhovorom s predávajúcim; že nám lepšie chutia domáce zavaraniny a narástli nám krásne paradajky vďaka kompostu, ktorí sme si sami pripravili.

Rozhodnutie je na každom z Vás. Stačí chcieť, rozmýšľať a konať.

Tu sú niektoré z našich skúseností a postrehov. Možno Vám to ukáže cestu „ako na to“.

- Keď ideme nakupovať do obchodu, tak kupujeme len veci, ktoré skutočne potrebujeme. Vždy si zoberieme dostatočné množstvo vlastných textilných tašiek a vrecká na drobnosti. Snažíme sa uprednostniť nákup bez obalov. Kupujeme si napr. nezabalený chlieb upečený v miestnej pekárni a nosíme si vlastné vrecko na pečivo. Zeleninu a ovocie kupujeme vždy nezabalené.
- S balením potravín veľmi súvisí vzdialenosť, z akej je tovar dovážaný. Väčšinou platí, že s čím väčšou vzdialenosťou je tovar dovezený, tým viac obalov musí byť na jeho ochranu použitých. Preto kupujeme vždy čo najlokálnejší tovar. Napríklad zeleninu a ovocie kupujeme takmer výlučne od miestnych malých pestovateľov, kde si väčšinou môžeme skontrolovať aj spôsob ich pestovania. Kupujeme ju vždy iba v sezóne, kedy sa môže v našich podmienkach doposťovať. Nie je to vôbec zložitá, možnosť je našťastie ešte stále dosť. Len treba hľadať. A naše zdravie je nám vďaka.
- Vyhneme sa jednorazovým veciam. Napríklad vôbec nepoužívame jednorazové batérie, žiletky, nepijeme nápoje v jednorazových pohároch, nejeme v prevádzkach s jednorazovým riadom, neberieme si jednorazové tašky... Je to krásny život

bez zbytočných odpadov napr. z obalov. Zistili sme, že vždy máme na výber. Zatiaľ sme sa vždy najedli a napili.

- Snažíme sa veci robiť sami. Pestujeme a zavárame si ovocie a zeleninu, zbierame a sušíme si huby, zbierame si byliny na čaj, šijeme a prešívame si oblečenie, pokiaľ to naša zručnosť dovolí, tak si opravujeme aj nábytok a elektroniku. Má to svoje veľké výhody – vieme, čo jeme a nemôžeme na nikoho nadávať, že niečo pokazil. Strávime pri tom príjemný čas a oddýchne si od bežných starostí.
- Čo nedokážeme urobiť sami, tak na to využijeme služby a pomoc miestnych remeselníkov, živnostníkov a susedov. Napr. obuv dávať do opravy miestnemu živnostníkovi, s ktorým radi žartujeme.
- Kompostujeme si všetky naše bioodpady (niekedy aj od susedov). Postupne skúšame rôzne spôsoby kompostovania. Máme zriadený vermikompostér, kde kompostujeme časť kuchynských bioodpadov s pomocou našich kamarátov – dážďoviek. Teraz máme vermikompostér priamo v pracovni. Je to príjemné, keď pri chvíľke zamyslenia Vás preberie hryzkanie dážďoviek. Nie, vôbec to nesmrdí. Máme i špeciálny kompostér, ktorý je určený pre interiérové použitie. Je elektrický a môže kompostovať všetky kuchynské bioodpady. V oboch našich malých záhradkách máme zriadené záhradné kompostoviská (jedno plastové – kúpené a jedno drevené – svojpomocne zhotovené). Všetky nami používané spôsoby kompostovania zvládne ľahko ktokoľvek, je to naozaj jednoduché.
- Pri potrebe kúpy napr. nového šatstva prednostne nakupujeme v secondhandoch a bazároch. Často krátko sa tam nájdu kvalitné originálne a zaujímavé veci, ktoré je aj ťažko kúpiť v obchodoch.
- Ak niečo potrebujeme na krátkodobé použitie, tak si to najprv skúsime požičať. Je veľa možností, kde sa dá nejaká technika požičať. Sú to napríklad susedia, rodina alebo špeciálne zriadené požičovne. Naopak techniku, ktorú máme doma my tiež požičiavame. Má to viaceré výhody – viac miesta v skrini a nové dôvody na stretnutia so známymi...
- Veci, ktoré už nepotrebujeme, ktoré nepoužívame ponúkame na využitie iným. Opäť to môže byť napr. naša rodina, kamaráti, charita, bazár alebo aj sociálne slabšie postavení spoluobčania...
- Zásadne sa vyhneme škodlivým (toxickým) výrobkom – napr. PVC alebo agresívnym čistiacim prostriedkom obsahujúcim chlór a silné kyseliny. Kupujeme výlučne ekologické čistiace prostriedky a prírodnú kozmetiku. Najlepším čistiacim prostriedkom na záchod je podľa mojich skúseností obyčajný ocot v kombinácii s mesačným cyklom mesiaca. Keď je deň pred novom mesiacom, nechám pôsobiť ocot po celú noc. A výsledok je zaručený.
- Kupujeme väčšie balenia a koncentráty, s čím nie je problém. Väčšinou je to lacnejšie, ale čo je dôležitejšie, na mernú jednotku tovaru sa takto vyprodukuje menej odpadov z obalov.
- Kupujeme trvácne a kvalitné veci. Tu nie je priestor na šetrenie. Snažíme sa uprednostňovať veci, ktoré nie sú vyrobené na úkor znečistenia životného prostredia, zlých pracovných podmienok a nespravodlivých cien. Výhradne nekupujeme veci vyrobené v Číne, pretože vieme ako sa pri ich výrobe silne znečisťuje životné prostredie a ničia životy pracujúcich detí.
- Nekupujeme všetko, čo ponúka reklama. Snažíme sa sami rozhodovať o našich životných potrebách a nenechávame o tom rozhodovať reklamné agentúry a firmy vyrábajúce rôzne produkty.
- Z rôznych dôvodov pijeme vodu z vodovodu. Keď máme chuť na minerálku, ideme si ju napríklad priamo k prameňu. Takých prameňov je všade na Slovensku veľké množstvo. Okrem iného aspoň neprodukuje zbytočné odpady z obalov a naplňuje potrebu pitného režimu za minimálne náklady.
- Odpady, ktoré vyprodukuje triedime a dávame ho na recykláciu. Robíme tak všade, nielen v mieste nášho trvalého bydliska.

Na záver je potrebné k vyššie popísanému dodať, že nás tieto aktivity vôbec nezaťažujú, robíme to radi, pretože si myslíme, že sme zodpovední za tvorbu odpadu v našej domácnosti.

1

2

3

4

5

6

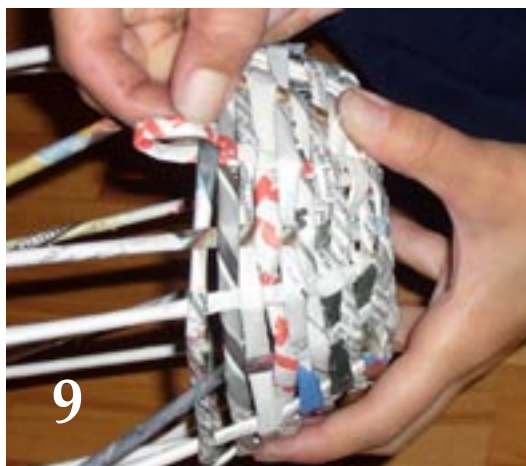
7

Pletieme z novinového papiera

Potrebujeme: noviny, lepidlo, špajlu, nožničky, nôž, misku alebo inú nádobu ako formu na opletie (Obr.1)

- Najprv si pripravíme papierové prúty. Otvorené stránky novín prehne po výške dvakrát a prerežeme až dostaneme 4 pásy. Špajlu priložíme k novinovému pásiku našikmo tak, aby jeden koniec prečnieval – tým budeme natáčať papier na špajlu (Obr. 2). Točením špajle na tvrdej podložke navijame papier – našikmo tak aby sme dostali jeden dlhý papierový prúťik. Papier navijame pevne, aby sa nám na špajli nepretáčal. Na koniec papiera naniesieme lepidlo, špajlu vytiahneme. Pripravíme si min. 20 prútov podľa veľkosti nádoby, ktorú budeme pliesť.
- Dno vytvoríme z nepárneho počtu prútov, veľkosť prispôbime nádobe, ktorú máme ako formu. Z prútov vytvárame kríž, prepletáme ich spôsobom „raz nad, raz pod“ (Obr. 4).

9

Prúty dna budú tvoriť akúsi os – lúče nádoby (Obr. 5). Počet prútov závisí od veľkosti dna nádoby, pre začiatok odporúčam max. 9 prútov. V jednom smere použijeme o 1 prút viac.

- Po vytvorení dna vypletieme steny. Začneme pliesť krajným prútom z väčšej skupiny prútov dna nádoby. Prepletieme ho okolo ostatných prútov dna. Lúče následne roztiahneme rovnomerne po obvode dna, aby boli pravidelne rozmiestnené po obvode budúcej nádoby. Prút, ktorým sme fixovali dno predĺžime nanesením lepidla na jeho koniec a nasunutím ďalšieho prútu (Obr. 6). Ďalej postupujeme rovnako štýlom „raz nad, raz pod“ lúč, až kým opletieme nádobu do požadovanej výšky. Aby sme vedeli udržať tvar, je dobré steny vypletať priamo na nádobe.
- Keď sme dosiahli požadovaný tvar a veľkosť nádoby, zasunieme koniec prútu, ktorým sme vypleтали, dovnútra pozdĺž lúča pod výplet (Obr.8). Koniec predtým zastrihneme našikmo, aby sa ľahšie zasúval. Podobne pozasťrihávame aj všetky lúče a pozasúvame ich rovnakým spôsobom, jeden z vonkajšej, druhý z vnútornej strany nádoby (Obr.9) Hotový košík môžeme natrieť lakom alebo farbou.

Ďakujem pani Oľge Klimovej, ktorá nás na ekotábore naučila upliesť z papiera peknú misku či košík, ktorý si ľahko pomýlite s vrbovo prúteným.

Úžasné výtvary nájdete napr. na stránkach www.artmama.sk alebo www.janart.webgarden.cz.

Katarína Vrábľová

NEVHADZUJTE REKLAMY!
Ďakujeme!

THONHAUSER

NEVHADZUJTE REKLAMY
Kam dávať odpad? Prírodné prostredie Zeme

V schránke mám každý deň nejaké reklamné letáky. Vôbec ich nečítam, hádzem ich rovno do zberu. Veľa takýchto letákov ale končí aj kade tade na ulici. Pripadá mi to ako strašné plytvanie. Dá sa s tým niečo spraviť?

Niektoré staršie výskumy našej organizácie ukázali, že podobný problém ako Vy rieši pomerne dosť domácností. Takáto reklama pritom vytvorí v schránke až niekoľko kílov odpadú ročne. Našej organizácii sa už pred niekoľkými rokmi podarilo dosiahnuť, že zákon o reklame rieši aj túto nechcenú reklamu.

Každý adresát má možnosť označiť svoju schránku nápisom „Nevhadzujte reklamy“. Tá zabezpečuje, že roznášači reklamy Vašu schránku vynechajú.

Nezáleží pritom, či ide o upozornenie vyrobené „na kolene“, alebo o nálepku výraznej farby, akú ponúkame ľuďom priamo

na adrese našej organizácie. Dokonca ak nechcete mať takto označenú schránku a zároveň nechcete dostávať reklamu, môžete upozorniť doručovateľa reklamných materiálov aj písomným oznámením.

V prípade, že napriek tomu nájdete letáky v schránke, máte viacero možností, ako to riešiť. Môžete kontaktovať doručovateľa reklamy (firmy zamerané na distribúciu reklamy - študentské servisy a pod.), alebo samotnú propagovanú firmu.

Možným riešením je však aj podanie podnetu na Slovenskú obchodnú inšpekciu, ktorá je orgánom dozeračím na dodržiavanie tohto ustanovenia zákona o reklame. Sankcia za porušenie sa pritom pohybuje až do výšky 66 300 € (2 000 000 Sk).

Martin Valentovič

Ekolisty boli vydané v rámci projektu „Viac recyklácie, menej znečistenia“ a „Príma - Klíma - Životný štýl“.

Priateľov Zeme - SPZ finančne podporili:

RECYKLAČNÝ FOND

PROJEKTY „VIAC RECYKLÁCIE, MENEJ ZNEČISTENIA“ A „OD TRIEDENIA K MINIMALIZÁCIÍ ODPADÚ“ SÚ SPOLUFINANCOVANÉ Z FINANČNÉHO MECHANIZMU EURÓPSKEHO HOSPODÁRSKEHO SPOLOČENSTVA, NÓRSKEHO FINANČNÉHO MECHANIZMU A ŠTÁTNEHO ROZPOČTU SLOVENSKEJ REPUBLIKY.

PROJEKT „PRÍMA - KLÍMA - ŽIVOTNÝ ŠTÝL“ JE SPOLUFINANCOVANÝ Z DBU.

PROJEKT „TRIEDENIE A RECYKLÁCIA ODPADU - SÚČASŤ NÁŠHO KAŽDODENNÉHO ŽIVOTA“ FINANČNE PODPORIL RECYKLAČNÝ FOND.

Materiálne podporili Ekotábor firmy:

Weleda

Alfabeto

Sojaprodukt

Ekotrend Myjava

Dekort - Mila

Bioobchod Ekotrend

Tento

Pri realizácii aktivít Priateľov Zeme - SPZ pomohli:

Ján Vozár, Lenka Rusnáková, Magdalénka Zakopalová, Tímea Kolárska, Maja Potočňáková, Alis Bajúsová, Veronika Vávrová, Terka Potočňáková, Monika Bortáková, Pavol Paluš, Lenka Franeková, Jana a Julka Tormová, Martina Havlicová, Peter Ženčuch, Ivana Zajacová, Vika Vyšná, Ivana Juráková, Miro Maršala, Erika Kollárová, Alexi Rendeková, Marianna Bartková, Marek Žiak, Informačné centrum mladých Púchov, Lacko a Adamko Znam, Karolína Bodnárová, Dana Bardonová, Barbora Mihoková, Daniela Kapráľová, Ivana Jaššová, Lucia Grešková, Lucia Hausknechtová, Kamil Procházka, Mládekovci, Jozef Mikulášik, Stanka Sekretárová a Mišo Jurčo zo skupiny Vertigo - www.vertigo.sk...

Mediálni partneri:

Ďakujeme Vám